

НЕДЕРЖАВНІ ОХОРОННІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ПИТАННЯ ЇХ ФУНКЦІЙ, ВИМОГ ДО СПІВРОБІТНИКІВ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

В.В. Лень

*професор кафедри кримінального
права та кримінології ДВНЗ
«Національний гірничий університет»,
кандидат юридичних наук, доцент*

Постановка проблеми. У процесі тривалої і непрості спроби розбудови України, як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, та правової держави, наскрізним стрижнем постає питання захисту, перш за все, людини, як найвищої соціальної цінності, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і безпеки, що задекларовані в Конституції України [1].

Натомість і кримінальний закон забезпечує охорону життя і здоров'я людини її власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам [2].

У науковій статті, ми розглядаємо діяльність недержавних охоронних організацій пов'язану лише з кримінально – правовою сферою. Досліджень з позицій запобігання злочинності саме недержавними охоронними організаціями, а також у взаємодії з правоохоронними органами в Україні обмаль.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основою досліджень у цьому напрямку, завжди будуть слугувати наукові праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців: Ю. Антоняна, М. Бабаєва, С. Бородіна, В. Кудрявцева, А. Долгової, О. Сахарова, І. Карпеця, В. Лунєєва, В. Голіни, І. Даньшина, О. Джужи, О. Литвинова, В. Шакуна, Б. Головкина, Ю. Белікова та інших.

Мета статті. Розкрити основні функції недержавних охоронних організацій.

Основні результати дослідження. На сьогодні, слід відверто визнати, що правоохоронні органи і суди України, м'яко зазначимо, не завжди справляються з визначеними функціями та поставленими задачами. Економічні негаразди, певна розбалансованість в управлінні, непрофесіоналізм, внутрішньо-державні: ігнорування, супротив, дестабілізація та багато інших проблем є підґрунтям для живлення і зростання злочинності. Так, зростає кількість вчинених, насамперед умисних злочинів проти життя і здоров'я особи; громадської безпеки; у сфері господарської діяльності та багатьох інших. Відомі українські, вчені – кримінологи, стверджують, що латентність цих видів злочинів є вкрай висока. Об'єктивних і суб'єктивних причин вказаному багато, але це тема інших окремих досліджень.

Злочинний світ швидко реагує на суттєве послаблення протидії і запобігання з боку відповідних державних органів і як наслідок, загальний рівень

злочинності на території України збільшився в рази й підвищилась суттєво її латентність. Особлива актуальність розглядуваних питань є зараз, коли на сході країни відбувається довготривала Антитерористична операція, не приймаються своєчасні і адекватні суворі та непопулярні заходи щодо локалізації злочинних правопорушень, не розповсюдження їх по всій Україні. Особи з кримінальним минулим, правопорушники з Донецької, Луганської областей та їх прихильники невпинно збільшують незаконний обіг вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв, наркотиків тощо. Вимушені констатувати, що в багатьох областях України, вчиняються різні злочини з використанням вказаної зброї та бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв, а то й терористичні акти. Правоохоронні органи намагаються запобігти, вказаному незаконному обігу та вчиненню злочинів, але, на жаль, у них в більшості це не виходить і як наслідок, страждають громадяни, отримують поранення, часто не сумісні з життям.

Настала негайна потреба у свідомому ставленні до ролі, функцій і задач недержавних охоронних організацій в Україні та їх сучасному законодавчому забезпеченні. Ми виходимо з того, що у широкому розумінні, охоронна діяльність це – безпосередньо охоронна, детективна, розшукова, запобіжна, профілактична, патрульно-постова, консультативна (з усіх питань пов'язаних з діяльністю недержавних охоронних організацій), проектувальна, монтажно-експлуатаційна та інша діяльність, не заборонена законодавством для недержавних охоронних організацій (бюро, фірма, агентство, корпорація тощо). У вузькому розумінні, охоронна діяльність це – детективна, розшукова, запобіжна, профілактична, консультативна (лише з питань пов'язаних з зазначеним). Саме недержавні охоронні організації можуть суттєво допомогти, перш за все, в протидії злочинності в Україні, а саме у виявленні, розкритті та розслідуванні злочинів й запобіжній і профілактичній діяльності органів кримінальної юстиції держави. Необхідно законодавчо визначити чіткі, зрозумілі та детально виписані форми і методи взаємодії з органами кримінальної юстиції (міліція, прокуратура, служба безпеки, пенітенціарна служба, суд). Надавати на цю ліцензовану діяльність дозвіл, наприклад на 1,3 або 5 років. При виявленні порушеннях відповідно реагувати, аж до позбавлення ліцензії та притягнення винних до відповідальності. Одночасно позбавити, недержавні охоронні організації зайвого, непотрібного, бюрократичного контролю і перевірок з боку відповідних державних органів. Вся діяльність недержавних охоронних організацій повинна ґрунтуватися на суворому дотриманні Конституції України, національного законодавства (з урахуванням відповідних змін до Конституції, прийняття сучасного законодавчого забезпечення функціонування недержавних охоронних організацій).

Слід, рішуче, разом з тим виважено, запроваджувати певний зарубіжний досвід з цього питання, безумовно враховуючи два основні аспекти: 1) ментальність, традиції та історію українського народу; 2) історію, традиції національної школи права у різних галузях юриспруденції.

Одразу зазначимо, ми категорично проти, законодавчого дозволу на володіння вогнепальною зброєю населенням, зокрема і співробітниками

недержавних організацій. Безумовно враховуючи, вищезазначені проблеми в державі, а головне українську ментальність, культурність, рівень і тенденції психічної захворюваності населення, зниження моральності, загальнодержавних і внутрішньосімейних прогалин виховання кількох поколінь, зміни ціннісних орієнтирів, освітнього рівня, зубожіння більшості населення України, ставлення українських громадян до закону, відповідальності, авторитету влади, вживанню алкоголю та багатьох інших питань.

За нашим переконанням, недержавним охоронним організаціям необхідно дозволити: збирати інформацію про злочини; установлювати й одержувати біографічні дані окремих громадян, організацій; здійснювати розшук зниклих осіб; здійснювати пошук свідків, потерпілих, підозрюваних й обвинувачених; збирати (фіксувати) докази; виявляти злочинців, злочини, місця збереження викраденого, загубленого майна; здійснювати фізичну охорону осіб, організацій, установ, підприємств різних форм власності; здійснювати проектувальну та монтажну-експлуатаційну діяльність охоронного (законодавчо дозволеного) обладнання; забезпечення безпеки в банківській, кредитно-фінансовій, економічній, науковій, науково-технічній, промисловій, машинобудівній, сільськогосподарській, соціально-громадській та інших (законодавчо дозволених) сферах; забезпечення правопорядку на різноманітних спортивних, культурно-масових, громадсько-політичних, рятувально-пошукових заходах (у багатьох випадках це доцільно робити разом зі співробітниками міліції, рятувальниками тощо); допомозі в охороні державного кордону в прикордонних областях (разом з прикордонниками) тощо; різноманітне сприяння (законодавчо дозволеного) співробітникам органів внутрішніх справ для виявлення, розкриття та розслідування злочинів, а також у запобіжній та профілактичній роботі міліції; затримувати осіб у виняткових випадках, наприклад, в разі вчинення ними безпосередньо тяжкого або особливо тяжкого злочину проти особи та її здоров'я або одразу після їх вчинення, або коли очевидці прямо вкажуть на особу, яка вчинила один із вищевказаних злочинів, тобто, як передбачається і для пересічених громадян.

Втім, слід визначити, що співробітники недержавних охоронних організацій не мають права здійснювати наступне – агентурна діяльність, більшість напрямків оперативно-розшукової діяльності, арешт, обшук, обшук особистий, затримання, крім виключного вищезазначеного права затримання, як і для громадян.

Вважаємо за необхідне, зобов'язати недержавні охоронні організації негайно повідомляти відому інформацію про злочин, що готується або вже про вчинений злочин проти життя і здоров'я особи (як мінімум це середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі), основ національної безпеки, громадської безпеки, статевої свободи та статевої недоторканості, власності та інші окремі види злочинів, але це тема також окремого дослідження.

Для вирішення поставлених завдань, конче важливим є питання ретельного підбору кадрів для недержавних охоронних організацій. На наше переконання це повинна бути особа, якій виповнилось 21 рік. Для окремих посад, повинно бути добре фізичне здоров'я та психологічна стійкість, загартова-

ність. Це особа, яка не притягувалась до кримінальної та адміністративної відповідальності. Пріоритет надавати колишнім співробітникам МВС, СБУ, прокуратури, суддям, юристконсультам (особам, які мають повну вищу юридичну освіту та певний досвід роботи в галузі юриспруденції), а також військовим й особам, які відслужили військову строкову службу тощо. Кандидати на посади у недержавних охоронних організаціях повинні мати, як мінімум повну середню освіту, вільно володіти державною мовою, пройти психологічне тестування (випробування). Для осіб, які не мають юридичної освіти і практичного досвіду правоохоронної, судової діяльності, провчитися на обов'язкових курсах для цієї категорії осіб (не менше 3-х місяців) та скласти іспити. Необхідно отримати характеристики на кандидата з усіх попередніх місць роботи / служби. Підставою для відмови на прийом для роботи у недержавних охоронних організаціях, крім відсутності вищезазначеного, повинні бути: наявність психічного відхилення або психічного захворювання або навіть раніше перенесеного психічного відхилення; залежність алкогільна, наркотична, токсична або у разі, якщо особа навіть лікувалась від цих захворювань; звільнення з МВС, СБУ, прокуратури, податкової міліції, пенітенціарної служби, інших правоохоронних органів або суду за компрометуючими обставинами.

Висновок. Отже, сучасне, максимально досконале, детально регламентоване нормативно-правове забезпечення функціонування недержавних охоронних організацій разом з правоохоронними органами держави буде надійною і гарантованою запорукою суттєвого зниження рівня різних видів злочинності в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України (із наст. змін. та доп.) / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.
2. Кримінальний кодекс України. Науково – практичний коментар: У 2 т./ За заг. ред. В.Я.Тация, В.П.Пшонки, В.І.Борисова, В.І.Тютюгіна. – [5-те вид., допов.]. – Х. : Право, 2013. – Т.1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 2013. – 376 с.

Лень В.В. Недержавні охоронні організації: питання їх функцій, вимог до співробітників та запобігання злочинності

У науковій статті розглядаються питання, пов'язані з недержавними охоронними організаціями, а саме їх функції, вимоги до співробітників, запобігання злочинності.

Ключові слова: злочинність, латентність, рівень злочинності, недержавна охоронна організація.

Лень В.В. Негосударственные охранные организации: вопросы их функций, требований к сотрудникам и предотвращения преступности

В научной статье рассматриваются вопросы, связанные с негосударственными охранными организациями, а именно их функции, требования к сотрудникам, предотвращения преступности.

Ключевые слова: преступность, латентность, уровень преступности, негосударственная охранная организация.

Len V. State security organizations, the question of their function, employees and Crime Prevention

In the scientific article discusses issues related to state security organizations, namely their functions, personnel requirements, prevention of crime.

Keywords: crime, latency, crime, state security organizations.

Стаття надійшла до редакції 22.12.2014.